

ZLATKO HERKOV

LJEVAONICA TOPOVA U SENJU GODINE 1541.

Zlatko Herkov
I. Kukuljevića 8
HR 41000 Zagreb

UDK: 623(091)(497.13 Senj)
Izvorni znanstveni rad
Ur.: 1992-11-05

Za vrijeme turskih ratova Senju nedostaje oružja, osobito topova za obranu. Na zahtjev senjskog kapetana I. Lenkovića 1541. kralj Ferdinand odlučuje da se u Senju odlju dva veća i tri manja topa, i to iz razbijenih topova koji se tamo nalaze. Taj posao izvodi Filip Layminger uz veliki napor i uz teško putovanje. Posao je počeo u svibnju a završio u listopadu 1541. Zasluzena plaća nije mu do kraja 1545. potpuno isplaćena.

UVOD

Dobro je poznat i često opisan ugled što ga je Senj već u 13. i 14. stoljeću uživao kao trgovački i pomorski centar. Zbog trgovačkih veza Senja s Mlecima postojao je živ pomorski promet mletačkih i senjskih brodova, a sigurno je da su Senj sa sjeverom vezale dobre ceste. Procvat trgovine s Mlecima zabilježen je od vremena kada su Frankopani došli u posjed grada Senja (1260), ali je bilo i preokreta, koji su svršavali i s neprijateljstvima. Senjani su lađe i brodove potrebne za ovu trgovinu gradili na vlastitim brodogradilištima, koja su imala dugu tradiciju, i izgrađivala brodove osposobljene za dugu plovidbu diljem cijele Dalmacije i Apulije, pa i dalje. Vrijedno je spomenuti da su se i Mlečani s njima služili, a upotrebljavali su vrlo kvalitetnu senjsku drvenu građu, što ih je potaklo da su i oni već u početku 14. stoljeća dali na ovim brodogradilištima izgrađivati svoje brodove. To je pak izazvalo veće nastanjivanje Mlečana u Senju, a time i porast trgovine Senja s Mlecima.

Za ovo i za ostale prilike u senjskoj trgovini u početku 15. stoljeća od osobite je važnosti ugovor što ga je knez senjski, krčki, modruški, gacki i vinodolski Nikola godine 1408. sklopio s Mlecima. U biti je to pristojbenik o plaćanju uvoznih i izvoznih daća, nazvanih "trgovina" (commercium), koje ubire "trgovac" (iznimno nazvan "trgovan")¹

¹ Opširno o toj daći i o njezinu ubiranju v. Herkov, Građa za financijsko-pravni rječnik feudalne epohe Hrvatske, Zagreb 1956, II, str. 522 i dalje pod "Trgovac" i "Trgovina".

izravno u korist kneza ili kao njezin zakupac. Iz njega saznajemo i mjesta na kojima se ta daća ubirala, a koja bismo danas nazvali carinarnice ili carinske ispostave. Glavno takvo mjesto bila su *gradska vrata*, kroz koja je prolazio sav promet robom, odnosno i uvoz i izvoz. Trgovina se ubirala i u Brinju i Modrušu, ali i na Vratniku. Na svim tim mjestima trgovina se plaćala prema propisima navedenog ugovora, uz osobite povlastice Mlećana, i to u prvom redu nastanjenih u Senju i na području Modruša.

Taj nam ugovor osim toga pokazuje i tadašnju prometnu vezu između Zagreba i Senja. Mlećani koji žive u Zagrebu, a prevoze svoju robu preko Senja dalje, putuju putem Modruša, a kada tu robu vraćaju, idu preko Brinja. Cesta Zagreb - Senj ide pravcem Zagreb - Modruš - Vratnik - Senj. Tom se cestom služe i trgovci koji dolaze iz sjevernijih krajeva, a koji su za hrvatsku trgovinu osobito značajni jer pridonose razvoju senjske luke u jednu od najvažnijih luka na Jadranu, osobito u 15. i 16. stoljeću. Kolika je bila važnost Senja i senjske luke u to doba, najbolje dokazuju mnogobrojne mjere koje su se poduzimale za sigurnost toga grada, kao što su gradnja i učvršćivanje obrambenih zidova, bedema, osiguranje brodogradilišta, novčana pomoć u te svrhe, vojna pomoć, itd.² Veza Senja sa sjevernim krajevima bila je potkraj 14. i u 15. stoljeću pa i u 16. stoljeću jednako važna kao i veza s Mlecima, jer je velik dio trgovačkog prometa sa sjevera prema Mlecima išao preko Senja i njegove luke.

VEZA SENJA SA SJEVERNIM KRAJEVIMA

a) *Njemačke i austrijske zemlje*

Najvažnija veza Senja i senjske luke sa sjeverom bila je svakako Njemačka i preko nje austrijske zemlje (Donja i Gornja Austrija, Tirol, Stajerska pa Kranjska). Od njemačkih trgovačkih kuća za povijest senjske trgovine najvažnija je trgovačka kuća Fuggera iz Augsburga,³ i to od polovice 15. stoljeća do polovice 17. stoljeća. Iz te trgovačke kuće potječe Jakov Fugger st., koji se bavi trgovinom kolonijalne robe.⁴ Njegovi trgovački putovi idu preko hrvatskih krajeva pa bi njihovo proučavanje obogatilo našu povijest trgovine, koja je dosada ostala nedovoljno proučena.

Sin navedenog Jakov Fugger, nazvan "Bogati" (1459 - 1525) postao je suvlasnikom rudnika u Schwazu, ali se pretežito bavio trgovinom. Kao dobar poznavatelj političkih prilika podupirao je okrunjene glave davanjem novčanih pomoći

² M. Magdić, Topografija i povijest grada Senja, Senj 1877: prema njemu su priređeni i drugi podaci.

³ Obitelj Fugger doselila je u Augsburg godine 1368. Bio je to već tada bogati Ulrik Fugger sa ženom Katarinom i sinom Ivanom. Bavili su se tkalačkim veleobrtom uz veletrgovinu tkanina vlastite proizvodnje, ali i uvezenu iz inozemstva. Ta je trgovina cvala jer su Fuggeri uvozili skupocjeno sukno, za kojim je bila velika potražnja. Poslije Ulrikove smrti njegov je rad nastavila supruga mu Katarina, koja se isticala ne samo u trgovačkim poslovima nego i u korisnom ulaganju kapitala. Do svoje smrti stekla je golem kapital, koji je njezinim nasljednicima omogućio daljnje bogaćenje, dakako uz veliki trud i dobro poznavanje tržišnih prilika.

⁴ Jakov Fugger st. (umro 1468) oženio se kćerkom augsburškog predstojnika kovnice novaca Basingera, koji se preselio u poznato austrijsko rudokopno mjesto Schwaz, gdje se bavio proizvodnjom srebra. K njemu prijeđe i Jakov, koji se osobito bavio trgovinom kolonijalne robe. Povijest njegove trgovine zacijelo je važna i za povijest hrvatskih trgovačkih putova toga doba.

i golemim zajmovima,⁵ za koje je stjecao velike koncesije. Tako prima u zalog rudarenje u rudniku Schwaz, od kojega je već prije kupio jedan dio. Dostora dobiva cjelokupno tirolsko pravo rudarenja pa postaje najvažnija osoba u austrijskom rudarstvu. U svrhu što boljeg iskorištavanja rudnika Schwaz Jakov Fugger kupuje godine 1496. velik posjed kod obronka Drobac na granici njemačkog i slovenskog jezičnog područja u blizini Villacha. Tu je izgradio veliku gradinu s tvrđavom, koju je nazvao "Fuggerau". Uz nju je sagradio veliku ljevaonicu rudača, koje je dobavljaio iz Schwaza. Dobivenu mjed i bakar izvezio je preko Ljubljane i Zagreba u *Senj* i dalje, uglavnom u Mletke. Jakov Fugger gotovo istodobno počinje dovoziti i rudaču iz Banske Bystrice. O tom je dalje riječ.⁶

b) Rudnici u Banskoj Bystrici i njihova veza sa Senjom

Kad govorimo o rudnicima u Banskoj Bystrici i njihovoj vezi sa Senjom, moramo spomenuti Ivana Thurza od Bethlenfalve iz Krakova, koji godine 1475. stječe pravo na iskorištavanje srebra u Mađarskoj. Otada on počinje pomalo kupovati dijelove kremničkih rudnika.⁷ Najveći dio tih rudnika bio je u vlasništvu hercega Ivana Korvina, koji ih sigurno prije 1498. daruje pečujskom biskupu Žigmundu,⁸ potvrdivši kao njegova suvlasnika brata mu Ernušta Čakovačkog, s nadimkom Hampo ili Ampo, gospodara cijelog Međimurja, gradova Koprivnice i Đurđevca, koji je do 1508. nekoliko godina hrvatski ban uz subana Jurja Kanižaja.⁹

⁵ Karlu V (1500 - 1558) omogućuje izbor za cara iznosom od 300.000 guldena. Maksimilijanu (1459 - 1519) daje godine 1509. zajam od 70.000 zlatnih dukata, itd. Iste godine (naime 1509) utemeljuje u Augsburgu tzv. "Fuggerei", tj. veliko naselje od većeg broja jednokatnica s dva stana, koja najprije služi za besplatno stanovanje Fuggerovih namještenika, ali ubrzo postaje ubožničko naselje, koje se i danas ocjenjuje kao najstarija takva ustanova. Za vrijeme drugog svjetskog rata "Fuggerei" je velikim dijelom porušen. Nakon svršetka rata obnovljen je u svom starom obliku i služi i danas kao uboška četvrt grada.

⁶ O svemu tom usporedi: Max Jansen, Jakob Fugger der Reiche (Studien zur Fugger-Geschichte, Drittes Heft, Leipzig 1910, str. 123-193, "Jakob Fugger in Ungarn"); Friedrich Dobel, Fugger-Bergbau und Handel in Ungarn (Zeitschrift des Historischen Vereins für Schwaben und Neuburg (Sechster Jahrgang, Augsburg 1879, str. 33-50); Götz v. Pölnitz, Die Fugger (Frankfurt a/M, II. Auflage 1960). Osobito dobri podaci o Fuggerovim trgovačkim putovima: E. Hering, Die Fugger (Leipzig 1939); Norbert Lieb, Die Fugger und die Kunst (München 1952); H. Conrad, Geschichte der Fuggerschen Unternehmen (26. Jahresbericht des Historischen Kreisvereins im Reg. Bez. Schwaben-Neuburg, 1860, Augsburg 1861).

⁷ Dobel (n.dj.) izričito navodi da je Ivan (Hans) Thurzo najprije obrađivao pojedine dijelove kupljenih bistričkih rudnika. Dobivenu rudaču otpremao je u svoje rodno mjesto Krakov, gdje je u svojoj talionici proizvodio mjed i bakar.

⁸ Godine 1490. pečujski biskup Žigmund spominje se među pristašama Ivaniša Korvina (Šišić, Rukovet spomenika o hercegu Ivanišu Korvinu i o borbama Hrvata s Turcima, preštampano iz XXXVII. i XXXVIII. knjige "Starina", str. 97). Šišić, n.dj., str. 110: U prijepisu žalbe Ivaniša Korvina protiv nekih zaključaka zajedničkog sabora održanog na Rakoškom polju 23. travnja 1498. navode se darovi Ivaniša pečujskom biskupu Žigmundu, među njima: "Item, domino Quinqueecclesiensis similiter dedi... et fodinam Novizoliensem".

⁹ Ernušt Čakovački često se spominje kao hrvatski velikaš (V. Klaić, Povjest Hrvata, I/1, str. 78, 102, itd.). Hrvatski ban od 1508 (n. dj. str. 234), ali se g. 1511. više ne spominje

Žigmund i Ernušt nisu sami iskorištavali bistričke rudnike, nego ih daju u zakup spomenutom Ivanu Thurzu od Bethlenfalve, i to na deset godina uz godišnju zakupninu od 3.000 mađarskih forinta ili zlatnih guldena.¹⁰

Imamo dokaza da je Thurzo već godine 1597. bio zakupnik bistričkih rudnika. To naime dokazuje otpis kneza Bernardina Frankopana¹¹ od 7. rujna 1597. kojim potvrđuje da je s Ivanom Thurzom ugovorio: da mu rečeni Thurzo u ime svih tridesetnica, daća i maltarina na svim njegovim dobrima i posjedima na području Mađarske, Dalmacije, Hrvatske i Slavonije na putu od Banske Bystrice do Senja od svakih 100 centenara (oko 5.600 kg) ima plaćati po 9 florena, što vrijedi kroz jednu godinu, računajući od dana kada je to pismo izdano.

Bernardin Frankopan izdaje istoga dana obveznicu, kojom tvrdi da mu je gradonačelnik Krakova Ivan Thurzo pozajmio 100 mađarskih florena i da će se taj dug otplatiti oprostom od daća, maltarina i tridesetnica, koje bi morao platiti na svim Bernardinovim dobrima i posjedima na potezu od Banske Bystrice do Senja i to na bakar i ostalu trgovačku robu, sve dotle dok taj dug ne bude otplaćen.¹² Iz ovih izvora saznajemo dakle da Ivan Thurzo više ne otprema rudaču u Krakov, nego da se služi bistričkim talionicama i da dobivenu mjed i bakar otprema u Senj, a odatle dalje brodovima, vjerojatno najviše u Mletke. Ta se promjena mora pripisati činjenici da je u to vrijeme Jakov Fugger počeo surađivati s Ivanom Thurzom u iskorištavanju bistričkih rudnika. Bit će da su po njegovoj zamisli mjed i bakar iz Banske Bystrice otpremeni u Senj, jer se on mogao služiti velikim povlasticama koje je dobivao od austrijskog cara i mađarskog kralja. K tome treba dodati da je upravo on doskora preuzeo cijeli zakup tih rudnika, pa je dio rudača otpremao u Fuggerau radi boljeg iskorištavanja tamošnjih talionica. Jedan dio dobivene mjedi i bakra slao je u Innsbruck, a veliki dio preko Ljubljane u Zagreb pa dalje u Senj, ali se služio i drugim putem, naime preko Ljubljane na Rijeku, pa dalje u Senj.

Nažalost taj dio Fuggerova poslovanja nije proučen, pa o njemu nemamo nikakvih podataka. Nedostaju nam i podaci o Fuggerovim trgovačkim poslovima u Varaždinu i Zagrebu. Poznato nam je jedino da su u tim gradovima ili neposredno kraj njih imali svoja skladišta, osobito mjedi i bakra, ali je takvo skladište godine 1497. u Zagrebu imao i Ivan Thurzo, koji je tamo držao veće količine bakra koji je htio otpremiti u Senj i tako zaštititi od Ivaniša Korvina.¹³ Sigurno je da je u to doba već u uskoj poslovnoj vezi s Jakovom Fuggerom, jer se Jakobov sin Rajmund te godine oženio s Ivanovom kćerkom Katarinom.¹⁴ Iz naprijed navedenog imamo i označen put od Banske Bystrice do Senja, naime, to je pravac Banska Bystrica - Budim - Varaždin - Zagreb - Brinje - Senj. Otprema bakra i mjedi ovim putem bila je skupa. Godine 1511. zabilježeno je npr. da je tim putem

kao ban (n. dj. 248). Godine 1498. Ernušt se broji među velikaše koji su dužni staviti banderij (zak. čl. 22; 1498), itd. Godine 1528. najveći je dio njegovih imanja već opustošen (Šišić, *Acta comitalia*, str. 171, 287).

¹⁰ V. Dobel, n. dj.

¹¹ Bernardin Frankopan (1453-1530), knez krčki i modruški. Zet mu je Ivan Korvin.

¹² Ove isprave v. Prilog 1.

¹³ Tkalčić, *Povjestni spomenici slob. kralj. grada Zagreba*, sv. II (Zagreb 1894), str. 511: kralj Ladislav priopćuje, gradu Zagrebu da će Ivan Thurzo u Zagrebu pohraniti veću količinu bakra (non modicam quantitatem), koju je htio otpremiti u Senj, a zaustavlja je u Zagrebu da je očuva od Ivaniša Korvina (otpis od 28. listopada 1597).

¹⁴ V. Dobel, n. dj.

otpremljeno 3.300 centnera bakra (oko 180.000 kg). Za otpremu te količine od Budima preko Zagreba do Senja plaćeno je 4.652 florena, a od Senja do Mletaka samo 797 florena.

Ipak su pri takvu poslu Fuggeri imali svoju računicu. Osim mnogobrojnih oslobođenja od daća i poreza, oni su brodove kojima su otpremili bakar u Mletke, tamo tovarili skupocjenom robom, zlatnim nakitom, kolonijalnom robom, itd., koju su prodavali austrijskom i mađarskom dvoru, ali su dovozili i skupocjene darove za te dvorove da bi time pribavili nove koncesije i oproste od raznih obveza.¹⁵ Nakon smrti Jakova Fuggera njegov sin Antun nastavi njegov rad i uzima u zakup rudnike u Banskoj Bystrici. Godine 1526. kralj Ljudevit ugovara zakupninu od 20.000 mađarskih zlatnika-dukata i 7.500 maraka od dobivenog srebra, ali uz isplatu u gotovu, tj. svaka se marka obračunala po 8 forinti u 8-lotnom mađarskom srebrenom novcu. Unaprijed je trebalo platiti 50.000 zlatnih forinta.

Dobitak od tih rudnika bio je golem. Tako je u razdoblju od g. 1526. do 1539. Fuggerov čisti dobitak iznosio preko 1,200.000 rajnskih guldena. Nepoznato je koliko je bakra i mjedi u to doba otpremljeno preko Senja, ali je sigurno da je taj promet i u doba Antuna Fuggera potrajao, budući da on nije mijenjao način eksploatacije rudnika. Njegov zakup prestaje godine 1547. Ovdje bismo mogli dodati da su Antunovi sinovi odmah nakon njegove smrti prodali Fuggenau zajedno sa svim zgradama i cijelim posjedom samostanu Arnoldsteinu, koji je sve građevine potpuno porušio "da se tu nitko više ne bi nastanio i nastavio s Fuggerovim poslovanjem". Fuggerove su zasluge za hrvatsku trgovinu velike, ali su još veće za trgovački promet cestama u Hrvatskoj jer je te ceste najvećim dijelom uzdržavao. (Za ovu problematiku nedostaju bliži podaci). Jednom riječju, Fuggeri su vrlo zaslužni za poslovanje u Hrvatskoj.

Trgovinu iz Senja prema sjeveru i u obratnom smjeru privlačila je ne samo dobra prohodnost putova i cesta,¹⁶ za koju su se u drugoj polovici XV. i prvoj polovici XVI. stoljeća mnogo brinuli Fuggeri, nego i sigurnost grada Senja i njegove luke. Već godine 1485. kralj Matija Korvin naziva Senj "tamquam Regni nostri clavis et antemurale inter alias Regni nostri civitates". Prvo je dokazao, da je Senj u to doba već dobro utvrđen grad, jer kralj Ladislav godine 1494. Senjanima određuje obnovu postojećih gradskih zidina i bedema, a godine 1498. dopušta oslobođenje od plaćanja kraljevske tridesetnice (carine) kroz tri godine, s time da se tako uštedeni iznosi troše za popravak zidova i bedema.

No, za obranu grada nije bilo dovoljno da grad bude dobro utvrđen, nego je morao imati i dovoljno oružja, i to ne samo za obranu nego i za bitke izbliza. To je pitanje postalo osobito važno za vrijeme turskih ratova. U to doba senjski kraljevski kapetani¹⁷

¹⁵ Magdić, str. 92.

¹⁶ Primjeri koji to dokazuju: Već godine 1387. kraljica Marija, nakon zatočeništva u Novigradu, boravi više dana Senju te 1. srpnja otputuje u Zagreb, kamo stigne 5. dana istog mjeseca. To dokazuje da se u ono doba put Senj - Zagreb držao kao (relativno) siguran, a dokazuje da se s većom pratnjom mogao prevaliti za 4 do 5 dana putovanja (v. Magdić, str. 63). Sto godina kasnije, 1487. knez Bernardin Frankopan vodi dječaka ostrogonškog nadbiskupa iz Senja preko Zagreba u Mađarsku, (Klaić, Povjest Hrvata, II/3, str. 151), a takvih primjera ima i više.

¹⁷ Senj bijaše sve do godine 1471. u posjedu Frankopana. Te godine ban Blaž Magjar zauzme Senj i postane kraljevskim kapetanom. Otada su kraljevi običavali postavljati kraljevske kapetane, za upravljanje Senjom, ali uz uvaženje slobodština i pravica senjskih plemića, građana i pučana. (Opširno o tom v. Magdić, osobito str. 89 i dalje.) Priznavanje tih pravica i slobodština dokazuje veći broj povelja, a posebno carinski cjenik od g. 1577. što ga je propisao kralj Rudolf II (v. Herkov, Carinski cjenik grada Senja od g. 1577. u Vjesniku Historijskog arhiva u Rijeci i Pazinu, sv. XVII/1972).

dolaze u Senj s većim brojem vojnika (pretežno njemačkih plaćenika), koji su bili donekle naoružani i opskrbljeni potrebnom ratnom opremom, što dakako nije bilo dovoljno. To dokazuje i stanje u doba Ivana Lenkovića Podbreškoga,¹⁸ koji je godine 1538. postao senjski kapetan, a bio je i prvi uskočki kapetan. On je sa sobom doveo i puškara (Büchsenmacher) Josipa Pendela, koji se katkad označuje i kao ljevač topova (Kanonnenmeister). Nije poznat njegov rad na tom polju, ali sigurno je da nije zadovoljavao Lenkovićeve potrebe za obranom grada i njegove luke. Dokaz je tome pismo Lenkovića, senjske gradske općine i senjskog kaštela od 28. srpnja 1538. kojim mole kralja da im zbog prijeteće opasnosti od Barbarosse¹⁹ pošalje novaca, živež, streliva i uz Pendela još jednog puškara (ljevača topova).²⁰

OPĆENITO O LJEVAONICAMA TOPOVA

Lenkovićevu zahtjevu da se u Senj pošalje puškar ili ljevač topova moglo se udovoljiti na dva načina: da se gotovi topovi otpreme u Senj, što je bilo vrlo teško ostvariti zbog njihove dužine i težine, ili da se u Senju uredi privremena (ili trajna?) ljevaonica topova, ako se nađe vrstan ljevač topova koji bi se odlučio na tada opasno putovanje u Senj i ako se nađe povoljno rješenje za potrebnu mjed.

U to su doba postojale ove ljevaonice topova: 1. Ljevaonica najvećih topova nalazila se u Innsbrucku. 2. Stalne ljevaonice topova postojale su u Beču, Grazu i Ljubljani. 3. Privremene ljevaonice topova, koje su se po potrebi osnivale, bile su u Celju, Sarósu i Murauu (Štajerska).²¹

Spomenute su ljevaonice topova bila samo standardne i namijenjene za stalnu obranu i djelomice za lijevanje navalnih topova, osobito za opsjeđanje i zauzimanje gradova i rušenje njihovih zidova (Mauerbrecher). Uz njih se uz samo bojište izrađuju, odnosno uređuju, i privremene ljevaonice. Zapravo su to mjesta podesna za brzo lijevanje i pripremu potrebnih topova, kako to možemo zaključiti po njihovu velikom broju.²² Lenković je očito morao ponavljati svoje traženje da mu se pošalje dobar ljevač topova, jer tek godine 1541. dolazi do odluke da se u Senju uredi privremena ljevaonica topova.

ODLUKA O LIJEVANJU TOPOVA U SENJU GODINE 1541.

Pitanje dobave potrebnih topova za obranu Senja proučile su mjerodavne vlasti tirolske vlade i pronašle da u Senju postoji veća količina razbitih i neupotrebljivih topova, koji su otpad, a mogli bi poslužiti kao materijal za lijevanje novih topova. Predlažu kralju Ferdinandu da o tom odluči. Kralj im dopisom od 18. veljače 1541. javlja

¹⁸ Ivan Lenković od Podbrežja ili Podbreški, kako se sam nazivao, obnosio je u doba kralja Ferdinanda visoke vojne časti, najposlije je bio vrhovni zapovjednik vojske u austrijskim krajinama. V. Znameniti i zaslužni Hrvati... od god. 925- 1925 (Zagreb 1925).

¹⁹ Radi se o Barbarossi Hajredinu (1474-1546), koji je poznati gusar, nekoliko puta pobijedio je kršćansko brodogradnja, a 1539. zauze Herceg - Novi. Opširno o njemu v. Hrvatska enciklopedija, sv. II, Zagreb 1941, str. 222.

²⁰ R. Lopašić, Prilozi za povijest Hrvatske XVI. i XVII. vieka iz štajerskog zemaljskog arhiva u Gradcu, Starine, knj. XVII, 1885, str. 157.

²¹ Erich Egg, Der Tiroler Geschützguß 1400-1600 (Innsbruck, str. 113), dalje skraćeno: Egg.

²² Egg, n. dj., str. 113, spominje da je kralj Maksimilijan godine 1553. dao podići 53 ljevaonice.

da prihvaća taj prijedlog, naime, da je odlučio u Senj poslati jednoga dobrog ljevača topova koji će kod Lenkovića ispitati stanje rečenih polomljenih topova i utvrditi što uz njih treba za lijevanje topova. Nakon primitka njegovog izvještaja donijet će se daljnje odluke. Tirolski staleži neka obavijeste kapetana Lenkovića o dolasku rečenog ljevača topova.²³ Tirolski staleži, kojima su bili dobro poznati vrsni ljevači topova jer se u Innsbrucku tada nalazila najveća austrijska ljevaonica topova, izabraše jednog od najboljih među njima, naime Aleksandra Löfflera, koji je bio član obitelji Layminger.

O OBITELJI LJEVAČA ZVONA I TOPOVA LAYMINGER

Znamenitost obitelji Layminger počinje s Petrom Laymingerom, koji se istakao lijevanjem zvona i za svoje zasluge stekao plemstvo uz nadimak "Löffler"²⁴ (godine 1489). Njegovi sinovi preuzeli su njegovo zvanje pa su se bavili lijevanjem zvona i topova. Od njih se ovdje spominju oni koji su vezani uz ljevaonicu topova u Senju, i to:

Gregor Layminger je istaknuti ljevač zvona i topova. Godine 1538. sagradio je kraljevsku ljevaonicu topova, a istodobno i sebi naselje, koje je nazvao "Büchsenhausen". Bio je glavni ljevač topova u kraljevskoj ljevaonici topova u Innsbrucku, gdje su se lijevali najveći topovi. Začetnik je novog oblikovanja topova uz savršeniju svrshodnost. Prvi ih je obilježavao grbovima i ukrašavao drugim znakovima i dekoracijama. Umrlo je godine 1565.

I *Aleksandar Layminger* posvetio se očevu zanimanju. Lijevo je podjednako zvona i topove. Zbog hrabrosti u bici kod Pavije kralj Ferdinand imenuje ga godine 1526. svojim majstorom topova, ali se on zbog žene i djece doskora zahvali na toj časti i službi, i to usprkos velikoj plaći i materijalnoj koristi, pa se posvećuje lijevanju zvona. Od njegovih su zvona mnoga i danas poznata, i to zbog svojih posebnih oznaka. Godine 1536. kralj Ferdinand bio je prisiljen da Aleksandra ponovno pozove za svojega majstora topova, s obvezom da sudjeluje u ratu. Godine 1541. Aleksandar dobiva nalog da pođe u Senj radi lijevanja topova. Ali on odlazi u Beč da tamo uredi nove ljevaonice topova i preuzme lijevanje topova iz mjedi razbijenih i neupotrebljivih topova. No, ni do toga nije došlo jer je morao s kraljem Ferdinandom otići u rat, gdje je godine 1543. u bici kod Budima poginuo.²⁵

Filip Layminger, nazvan Löffler, bio je prije godine 1532. u Wornau ljevač zvona i topova. Te godine pozvan je u Innsbruck, gdje je tirolskoj vladi prikazao nekoliko topova koje je već prije dovršio, a koji su se bitno razlikovali od tada uobičajenih vrsta topova. Vlada je brzo shvatila da se Filip Layminger ubraja među najvrsnije ljevače topova, pa ga odmah postavi za upravitelja oružane u Breysachu da ga na taj način obveže na rad za vladu. Filip Layminger je najvažnija osoba u ovdje opisanim događajima o lijevanju topova u Senju.

²³ Tiroler Landesarchiv (dalje skraćeno: TLA) Kammerkopialbücher, Geschäft am Hof 1541, fol. 231).

²⁴ "Löffler", inače zvan "Ibis", sveta ptica u starih Egipćana. U nas postoji vrsta takve ptice "blistavi ražanj", neka vrsta čaplje. Petar Layminger dobiva uz plemstvo i obiteljski grb, u kojemu je bila ucrtana crna ptica nazvana "Löffler", pa odatle nadimak "Löffler", kojim su se njegovi sinovi služili pa su ga često zamijenili s prezimenom Layminger.

²⁵ Egg, n. dj., str. 124.

ALEKSANDAR LAYMINGER ODBIJA PUTOVANJE U SENJ

Kako je već spomenuto, tirolska je vlada predložila da se Aleksandar Layminger pošalje u Senj radi lijevanja topova, što kralj Ferdinand prihvaća. Aleksandar protiv svoje volje pristaje da prihvati taj zadatak pa mora poduzeti sve potrebno za put u Senj. On se obraća tirolskoj vladi s molbom da pozove senjskog kapetana Ivana Lenkovića i stavi mu na raspolaganje sav pribor koji će biti potreban za lijevanje topova, a koji će mu se nakon svršenog posla vratiti u ispravnom stanju. Moli vladu da mu se odobre pomoćnici koji će ga na putu pratiti i da im se dade prehrana za put do Senja, koji je dug i prolazi pustim predjelima. Usto moli da se i njemu odobri takva prehrana i da mu vlada izda pismeni nalog kako bi znao nametnute mu dužnosti, dok će se on pobrinuti za potrebne ukrase, a posebno i za kraljevski grb, koji je potreban kod lijevanja topova.²⁶ Senjski topovi koji su lijevani godine 1541. ukrašeni su i kraljevskim grbom!

Tirolska vlada prihvaća Aleksandrove prijedloge i molbe i pismom od 7. ožujka 1541. o njima obavješćuje kralja Ferdinanda, koji svojim pismom od 19. ožujka odgovara da u potpunosti prihvaća Aleksandrove uvjete. On je kapetana Ivana Lenkovića obavijestio da Aleksandru osigura potreban stan, radionicu i sve potrebno za lijevanje topova. Osim toga, ima se pobrinuti i za pratnju, koja će Aleksandra sigurno dopratiti do Ljubljane. Kralj usto želi što brže saznati kada će se taj zadatak izvršiti da može Aleksandru odrediti zasluženu plaću. Ujedno određuje da se polovica pronađenog materijala (tj. razbijenih i neupotrebljivih topova) upotrijebi za lijevanje falkona, a druga polovica za lijevanje falkoneta.²⁷ No, Aleksandar ipak ne namjerava otići u Senj, nego zavlaci svoj odlazak i traži način kako da se oslobodi ove dužnosti, pa konačno odluči da tu dužnost nametne bratu Filipu. Obraća se bratu Gregoru s molbom da on svojim ugledom utječe na Filipa kako bi pošao u Senj. Gregoru to uspije, a uspije mu i tirolsku vladu pridobiti da pristane na tu zamjenu. Vlada to usmeno priopći Filipu, koji svojim pismom od 5. svibnja potvrdi svoj pristanak uz navod svojih slijedećih uvjeta:²⁸

- da mu se odobri prehrana od Breysacha do Ljubljane, i to za njega odsobno, za njegova tri pomoćnika i za 3 konja, s kojima namjerava poći na put
- da se zemaljskom namjesniku u Ljubljani uputi zahtjev da mu dade potreban živež i osigura pratnja do Senja
- da se senjskom kapetanu Lenkoviću priopći neka mu pripremi sve što je potrebno za lijevanje topova, da mu nakon završenog rada osigura pratnju do Ljubljane i da mu za to putovanje dade potreban živež za prehranu, i napokon da mu se osigura isplata plaće za taj posao, i to od svakog centenara mjedi mjesto dva i pol četiri i pol guldena.

PRIPREME ZA FILIPOV PUT U SENJ

Tirolska vlada sada pismom od 8. svibnja izvješćuje kralja da bi umjesto Aleksandra u Senj trebao otići njegov brat Filip Layminger. Ujedno priopćuje Filipove uvjete za taj put.²⁹ Ferdinand prihvaća, da umjesto Aleksandra Filip putuje u Senj. Zapravo mu i nije stalo da taj posao upravo obavi Aleksandar, koji je osobno bio kod njega i donio prije naručene topove. On je određen da pođe u Mađarsku, a zatim će poći u Beč radi lijevanja topova. Tirolska vlada neka se pobrine za sve što je potrebno za Filipovo putovanje u Senj. Tirolska vlada sada brzo udovoljava kraljevu nalogu: U

²⁶ TLAJ Kunstsachen I 1412, früher Ambraser Akten Memorabilien VIII.

²⁷ TLAJ Kammerkopialbücher, Fol. 52-52'.

²⁸ TLAJ Kunstsachen I 1412, früher Ambraser Akten Memorabilien VII.

²⁹ TLAJ Kammerkopialbücher, Gemeine Missiven Fol. 142 - 142'.

prvom redu pismom od 10. svibnja javlja senjskom kapetanu Lenkoviću da je upravitelj oružarne u Breysachu Filip Layminger određen da u Senju odlije nekoliko topova iz razbijenih topova i ostaloga neupotrebljivog materijala. Ova vlada dat će mu potrebnu hranu do Ljubljane, a dalje će kraljevski namjesnik u Ljubljani njega i njegovu pratnju opskrbiti potrebnom hranom do Senja, a pobrinut će se i za sigurnost toga putovanja. Kada Filip stigne u Senj, neka se Lenković pobrine za prikladan smještaj i prostorije potrebne za ljevaonicu topova i za alat i pri radu mu pruži potrebnu pomoć, a nakon svršenog posla neka obavijesti kralja i tirolsku vladu, da bi se Filipu mogla odrediti primjerena plaća.³⁰ Istoga dana tirolska vlada javlja kranjskom kraljevskom namjesniku u Ljubljani da je kralj odlučio razbijene topove i drugu neupotrebljivu mjed, koja je njegovo vlasništvo, pretopiti u nove topove, nazvane "falko" i "falkonet". Taj je posao povjeren Filipu Laymingeru. Tirolska će se vlada pobrinuti za njegovu opskrbu do Ljubljane, a namjesnik se ima pobrinuti za daljnju opskrbu njega i njegove pratnje do Senja, i ima mu dati i odgovarajuću pratnju za taj put.³¹

Već dan kasnije tirolska vlada izvješćuje kralja Ferdinanda, da je udovoljila njegovoj naredbi da u Senj putuje Filip Layminger i to mjesto brata mu Aleksandra, kako je to kralj dopustio. Filip je došao u Innsbruck, a odatle je prosljedio prema Ljubljani, a odanle će dalje krenuti prema Senju. Ovdje mu je isplaćen iznos od 302 guldena za troškove puta od Breysacha do Innsbrucka i do Ljubljane, dok će se za opskrbu do Senja pobrinuti ljubljanska uprava. Osim toga je i senjski kapetan Lenković obaviješten o Filipovu dolasku u Senj radi lijevanja topova pa je upozoren da za tu svrhu pripravi sve potrebno.³²

PUT FILIPA LAYMINGERA U SENJ, NJEGOV RAD U SENJU I NJEGOV POVRATAK

Već u tijeku svibnja Filip kreće iz Breysacha s dvojicom pomoćnika u Ljubljanu, gdje prima opskrbu za put do Senja uz dovoljnu pratnju za osiguranje. Iz njegova vlastitog izvještaja razabiremo da mu je put bio vrlo težak, a još mu je teže bilo razočaranje kad je vidio kakvo je stanje u Senju. Ovdje se nije nitko pobrinuo za njegov dolazak. Jedva pronađe prostorije za ljevaonicu. Za nju mu posluži ruševna prostorija, koja je negda bila biskupova dvorana. Teško je uredi za ljevaonicu, dok je jednako teško našao podesan smještaj za se i za svoju pratnju. Razbijene topove dađe odmah dopremiti u prostoriju koja mu je do kraja rada služila za lijevanje novih topova, ali teškom mukom skupi potreban alat i drugi pribor za taj posao. Ilovaču i pijesak morao je sam uz životnu opasnost dobiti s otoka koji je bio od Senja udaljen preko 3 milje. Za lijevanje novih topova trebao je gotovo četiri mjeseca. Topove je po svojem običaju ukrasio kraljskim grbom i drugim dekoracijama kao tipičnim oznakama da je upravo on te topove dogotovio. Kroz cijelo vrijeme rada bila mu je prehrana vrlo slaba jer su Turci opustošili sva sela, a u jesen su pobrali i grožđe, koje je bilo jedina nada za bolju prehranu. Vrijedno je spomenuti i da je potrebnu radnu snagu tek prigodice mogao pronaći pa je najveći dio svog posla morao sam obavljati.

U drugoj polovici rujna dovrši on lijevanje novih topova i preda ih Lenkoviću, odnosno njegovim ljudima, te krene na put prema sjeveru. Na putu ga, već u blizini Senja, napadnu Turci, a kod Rijeke turski konjanici. Ovaj put jedva izvuče živu glavu.

³⁰ TLAI Kammerkopialbücher, Gemeine Missiven Fol. 142 - 142'.

³¹ TLAI Kammerkopialbücher, Gemeine Missiven Fol. 139' - 140.

³² TLAI Missiven am Hoff fol. 88 - 88'.

U Ljubljani se zadrželi nekoliko dana radeći u tamošnjoj ljevaonici topova.³³ U početku listopada stigao je u Innsbruck, gdje traži isplatu plaće za senjske topove, i tada počinje njegovo uzaludno nastojanje da mu se plaća što prije isplati. Podsjeća i na visinu plaće koju je zahtijevao kao uvjet za lijevanje topova u Senju.³⁴

UTROŠAK MJEDI ZA LIJEVANJE TOPOVA U SENJU

Iz Filipova izvještaja i službenih podataka izlazi da se pri svom radu u Senju držao primljenog naloga: od polomljenih topova izradio je dva falkona i tri falkoneta. Prema proučavanju iz kasnijeg doba "falkon" je veliki top, dužina mu je cijevi 238 cm, a težina 1500 kg. Za dva takva topa moralo se utrošiti 3000 kg. "Falkonet" je manji top, dužina mu je cijevi 162 cm, a težina 300 kg. Za tri takva topa utrošeno je 900 kg mjedi, prema čemu za sve te topove utrošeno je 3900 kg. Međutim, prema službenom izvještaju senjskog kapetana Lenkovića zapravo je utrošeno 8455 mletačkih libara. Uzevši da mletačka libra teškog utega iznosi 0,477 kg, utrošeno je svega 4033 kg. Teoretski postavljen utrošak od 3900 kg odgovara težini od 8176 mletačkih libara, prema čemu je utrošeno oko 200 libara više. Filip je dokazao da je on dao 100 libara (za doneseni kraljevski grb i druge ukrase), što mu je kasnije priznato i isplaćeno s 5 i pol guldena, jer je samo na taj način privoljen da ostane u kraljevoj službi.

SPOR OKO ISPLATE PLAĆE FILIPU LÖFFLERU ZA LIJEVANJE TOPOVA U SENJU

Filip Löffler čeka dugo na svoju plaću za lijevanje topova u Senju, i to usprkos točnom izvještaju o putovanju i o utrošku mjedi od razbijenih topova, koji je prema navodima kralja trebao biti oko 100 centenara. On se obraća na tirolsku vladu s molbom da kod kralja pospješi dugovanu mu zaradu. Vlada se pismom od 10. listopada obraća kralju s molbom da što prije izda nalog za tu isplatu.³⁵ Kralj im već pismom od 19. istog mjeseca odgovara da je primio vladinu požurnicu zajedno s molbom Filipa Löfflera radi isplate za 2 falkona i 3 falkoneta koje je na kraljev nalog lijevao u Senju. Kako je senjski kapetan Lenković izvijestio, Löffler je za to lijevanje utrošio 8.455 mletačkih libara, a za svaki centenar traži plaću od 4 i pol guldena. Premda je posao vrlo dobro obavljen, kralju se ta plaća čini previsoka jer je upravo sada u Beču naručio lijevanje topova uz cijenu od tri i pol guldena za svaki centenar bečkog utega. Prije kratkog vremena majstor Gregor Löffler odlio je za njega isto takve topove uz istu cijenu, i to u ljevaonici u Innsbrucku. Neka se to priopći Filipu i neka se sasluša njegov odgovor. Ujedno kralj priopćuje da je od Fuggera nabavio veću količinu mjedi, iz koje namjerava lijevati veći broj topova. Takvu je narudžbu Gregor Löffler već primio, a neka se i Filip upita je li i on voljan u tom poslu sudjelovati. Ako pristane, dobit će primjerenu plaću.³⁶

³³ Dopisom od 26. 5. 1990. umolio sam Arhiv Slovenije za priopćenje, postoje li podaci o radu Filipa Laymingera u ljubljanskoj ljevaonici topova iz god. 1541. Odgovoreno mi je da spisi o toj ljevaonici iz godine 1541. nisu sačuvani.

³⁴ Egg, n. dj., str. 125, V. i Hofkammerarchiv, Beč Reichsaktent 140/111 i Hoffinanzprotokol 30. VII. 1542, Kanonen-Gieshütte zu Zennig, Gregor und Philipp Löffler aus Augsburg, Innsbruck. Podatke iz Landesarchiva u Innsbrucku dobio sam od zamjenika ravnatelja toga arhiva univ. prof. dr. Fritzu Steineggera kojemu i ovdje zahvaljujem.

³⁵ TLAI Kunstsachen I 1412, früher Ambraser Akten (Memorabilien) VII.

³⁶ TLAI Kammerkopialbücher, Geschäft am Hof 1541, Fol. 166' - 167.

Plaća za lijevanje topova u Senju i Ljubljani ipak nije isplaćena prema obećanju i očekivanju. Filip stoga u prosincu iste godine ponovo moli tirolsku vladu da požuri kraljevu privolu za tu isplatu.³⁷

Napokon potkraj prosinca kralj Ferdinand odobrava Filipu Löffleru isplatu od spornih 100 rajnskih guldena kao zasluženu plaću, budući da mu je rad oko lijevanja topova u Senju bio teži od sadašnjeg rada Gregora Löfflera, koji je za to odobravanje posredovao.³⁸ Filipa to dakako nije zadovoljilo pa se pokušao osobno obratiti kralju, ali doživi potpuno nerazumijevanje. Kralj ga naime uopće nije htio primiti. Filip na to preda ostavku na položaj voditelja oružarnice u Breysachu s navodom da mu i drugi nude bolje radne uvjete, a poznato je da je u tom času velika potražnja za valjanim ljevačima topova.³⁹ Sada tirolska vlada odobrava Filipu povišicu plaće u Breysachu za 50 guldena, s time da ostane u kraljevskoj službi i da bude pripravan surađivati na lijevanju većeg broja topova. Što se tiče plaće za lijevanje topova u Senju, treba uvažiti da je uz onih već isplaćenih 100 guldena ostalo na dugu još 217 guldena i 8 krajcera, koji mu je iznos odmah isplaćen pa se moli kraljevo naknadno odobrenje. Filipu je odobren iznos od 5 i pol guldena za 100 mletačkih libara mjedi, što ih je pri lijevanju topova u Senju utrošio od donesene mjedi. Samo na taj način može se spor s Filipom riješiti na obostrano zadovoljstvo.⁴⁰ No taj spor ipak i dalje traje. Tirolska komora odbija platiti temeljni iznos zahtijevane plaće za senjsko lijevanje topova. Tirolska komora javlja to više puta Filipu, tako npr. pismom od 14. travnja i 1. prosinca 1545, dakle četiri godine nakon izvršenog posla. Poziva Filipa da se osobno obrati kralju s molbom da on izda naredbu za to plaćanje, što je Filip već prije više puta učinio.

Nisam mogao utvrditi, je li Filipovu zahtjevu ikada udovoljeno.

NASTAVLJA LI SENJSKA LJEVAONICA RADITI POSLIJE 1541.

To međutim nije kraj senjske ljevaonice topova, što bismo mogli zaključiti iz ovih činjenica: U studenom 1541. kralj Ferdinand vodi pregovore s Antunom Fuggerom o dobavi bakra iz rudnika Schwaz za ljevaonice topova u Innsbrucku i Senju. Fugger je pripravan da taj bakar dobavi iz Banske Bystrice. Dokazano je da su braća Gregor i Filip Layminger dobivali bakar iz rudnika Schwaz i iz Banske Bystrice i da je troškove toga podmirivao Antun Fugger. Godine 1542. zabilježeno je da su Fuggerove pričuve bakra i mjedi iskorištene i za pogon senjske ljevaonice topova, prema čemu se radi i nakon odlaska Filipa Laymingera iz Senja, budući da se on služio samo materijalom razbijenih topova koji su bili smješteni u Senju.

Ta činjenica pojačava utjecaj Fuggera na trgovačke putove i trgovinu Hrvatske. Proučavanje neiskorištene i nepoznate građe Fuggerova arhiva znatno bi obogatilo hrvatsku povijest, osobito povijest od 15. do 17. stoljeća.

Za pitanje, jesu li se u Senju i nakon 1541. lijevali topovi, ali i pitanje o senjskoj povijesti uopće, važni su i ovi arhivi: Arhiv Slovenije, Ljubljana; Kriegsarchiv, Beč; Hofkammerarchiv, Beč; Österreichisches Landesarchiv, Graz, posebno u tom arhivu Acta militaria. Od posebne je važnosti Tiroler Landesarchiv Innsbruck i već spomenuti arhiv obitelji Fugger. Budući da je taj arhiv od najveće važnosti za proučavanje senjske povijesti i uopće hrvatske povijesti od 15. do 17. stoljeća, a dosada je za nas neproučen,

³⁷ TLAJ Kunstsachen I 1412, früher Ambraser Akten, Memorabilien VII.

³⁸ TLAJ Kammerkopialbücher, Geschäft von Hof 1541.

³⁹ Egg, n. dj., Kammerkopialbücher, Geschäft am Hof, 1541.

⁴⁰ Götz v. Pölnitz, Anton Fugger, 2. Bd., I. Teil Tübingen 1963, str. 36. Nisam našao druge potvrde o tom pitanju.

dodaje se njegov naslov: Fürstlich- und Gräfllich Fuggerisches Familien- und Stiftungsarchiv -D- 3880 Dillingen a/D (Ziegelstr. 29). Taj arhiv suvremeno je uredio univ. prof. dr. Hermann Kellenbenz (Nürnberg).

KANONENGIESSEREI ZU SENJ/ZENNG IM JAHR 1541

Zusammenfassung

Senj/Zenng ist auch heute eine wohlbekannte Stadt an der Ostküste des Adriatischen Meeres, doch spielte sie schon im Mittelalter eine wichtige Rolle in der kroatischen Wirtschaft und Mandel. Das gilt besonders für ihre Glanzzeit, da sie ein Lehnsgut der berühmten Familie Frankopan war (1260 - 1471). Senj hatte damals sehr gute Werften mit Jahrhundert langer Tradition, auf denen treffliche Schiffe gebaut wurden und zwar nicht nur für eigene Zwecke, sondern auch für Venezianer, von denen viele in Senj ansässig waren. Ihr Hauptziel war Handelsbeziehungen mit Venedig zu vergrößern, was ihnen nicht schwer war und ihnen großen Gewinn sicherte. Solche Beziehungen unterstützten auch die Einwohner von Senj. Diese Handelsbeziehungen wurden mit einem Abkommen zwischen dem Fürsten Nikolaus Frankopan und Venedig im Jahr 1449 fest gevegelt. Es handelt sich hier um einen Vertrag über alle Verkehrsabgaben, besonders aber um die Zölle mit beiderseitigen Begünstigungen. Die im Jahr 1388 festgelegten Begünstigungen der Adligen und Bürger von Senj wurden mit diesem Vertrag nicht beeinträchtigt. Andererseits wurden hier die Beziehungen der in Zagreb/Agram ansässigen Venezianer genau bestimmt.

So haben wir zwei Richtungen des Verkehrs: Senj - Venedig und nach Norden Senj - Zageb (und umgekehrt). Demnach bestanden gegen Norden gute Wege und Straßen, die eine jahrhundertelange Verbindung vieler Nordstaaten waren. An erster Stelle stand im 15. bis in das 17. Jahrhundert das Augsburger Kaufhaus Fugger. Jakob Fugger d. Ä. beförderte sein in Fuggerau (neben Villach in Kärnten) erzeugtes Kopper und Messing über Ljubljana/Laibach und Zagreb nach Senj und weiter mit dem Schiff nach Venedig, um bei der Rückfahrt Luxusware zu verfrachten und auf demselben Weg nach Zagreb zu bringen und weiter für den österreichischen Hof nach Wien und für den ungarischen Hof nach Buda/Ofen zu transportieren. Sein Sohn Jakob Fugger, genannt der Reiche, erweiterte das Geschäft seines Vaters mit Kopper und Messing der in Pacht genommenen Bergwerke und Gießerei in Banska Bystrica bzw. Kremnitz, und brachte diese Ware über Buda und Zagreb nach Senj und Venedig.

Auch andere Kaufleute benutzten diese Wege und Straßen, und das war ein Zeichen für eine relative Sicherheit dieser Wege und Straßen, aber auch für die Sicherheit der Stadt Senj und ihres Hafens. Immer wieder wurden große Summen für die Befestigungen und Erneuerungen der Stadtmauern verbraucht, doch fehlten der Stadt nötige Waffen, besonders aber eine Schwebbewaffnung. Im Jahr 1541. entschied König Ferdinand aus alten und zerbrochenen Kanonen, die in Senj vorhanden waren neue Kanonen zu gießen, und zwar zwei größere, Falkonen genannt, und drei kleinere, Falkonetten genannt. Für diese Arbeit wurde Filipp Layminger, Löffler genannt, bestimmt, der über Ljubljana und Zagreb nach Senj mit Begleitung fuhr, und dort die 5 Kanonen gegossen hat. Für diese Arbeit wurde von den zerbrochenen Kanonen 4855 Pfund vendischen Großgewichts verbraucht. Die verlangte Bezahlung von fünfzehn Gulden per Pfund hat Filipp noch im Jahr 1545 nicht erhalten. Ob er sie überhaupt bekommen hat, ist bisher nicht festgestellt worden.